

Vai būt blēdim ir izdevīgi? Ko saka Mākslīgais internets, AI?

Dainis Zeps, Rīga, Latvija,

27. aprīlī, 2024.

No diskusijas:

“Par AI dominanci vairāk uztraucas filozofi un futūristi. Kaut gan, no otras puses, transhumānisti to drīzāk saredz kā iespēju, tā teikt, uzsēsties omniscientajam MI uz astes un pavilkties līdzī (Singularitātes teorija). Paši datoriki, kas ar šo rīku izstrādi reāli nodarbojas, gan ir diezgan skeptiski par šīm spekulācijām.”

“Baltazāra sapnī Daniēls skaidro 5:17 Tekēl — tu esi nosvērts svaru kausā un esi izrādījies par vieglu. Ko tas nozīmē mūsdienās AI kontekstā? Mums te svarīgi vārdi "Tu esi nosvērts". Tas, lūk, būs AI darbs, ko tas izdarīs ar katru no mums, ar katru pētnieku, ar visiem, un mēs tiksīm vērtēti. Nu, par to vērtēšanu varbūt es piedomāju. Kas vērtēs, to mēs nezinām, vai AI, bet katrā gadījumā viss tiks izanalizēts un redzams, kas ko darījis, sacījis, kam un kā. Mēs tiksīm izskaitļoti. Kad policija meklē kādu iedomātu, eventuālu noziedznieku, tad viņi "izskaitļo". Bet AI, mākslīgais ingtelekts mūs izskaitļos ne tāpēc, lai atklātu mūsu noziegumus, mūsu "grēkus" teoloģiskā apskatījumā, bet tāpēc ka AI resursi būs pārbagāti, praktiski neierobežoti, tas tiks izdarīts vienkārši aiz neko īpaši nedarīt, aiz "nav ko darīt" iegansta, aiz garlaicības iegansta. Jaudas būs pārbagātas, nekādu šifru ierobežojumi nebūs, nolasīs visu, ko šifrējām, kā slēpāmies viss nāks gaismā, gluži kā biblijā rakstīts ... viss būs gaismā.”

“Vienīgais glābiņš no AI omnipotences šajā "visredzamības" aspektā ir būt absolūti godīgam, nu, varbūt, absolūti - pārspīlēti, bet, teiksim, daudz maz, lai, atskatoties uz savu dzīvi, sacītu "Esam centušies dzīvot godīgi". Vislabāk būs tiem, par kuriem biblijā sacīts "Svētīgi garā nabagie" un tamlīdzīgi. Vai mums būtu jābūt dumjiem, ja gribam sekot šai Kalna sprediķa rekomendācijai? Nē, mēs "garā nabagi", jo nevadījāmies pēc tā, lai grābtu naudu, lai apkrāptu kaimiņu pārlietu naudkārē, lai nostučītu kaimiņu, lai tiktu viņa dzīvoklī. Mēs "garā nabagi", ka neņēmām kas mētājās paņemams, ka nekrāpāmies, kad tik vienkārši bija izdarāms, kad apkārt redzējām tik daudz piemēru, kā tā darītāji top un piepampst bagātībā. Vai tad mēs tiešām nebijām dumji? Kā tu iestāstīs, ka gudri rīkojies, ja esi godīgs? Ber, re, pēkšņi šī pasaules aina grib mainīties uz kaut ko citu. Ienāk cits aģents mūsu visu dzīvē. Ienāk AI, kas visu redz. "Tā Dieva jau nav, kas visu redz, ko mēs nozogam" - skaļi blāuj ateists un sparīgi tevi apzog. Bet, izrādās, vai Dievs ir vai, nezinām, bet AI ienāk, un parāda zagli visai pasaulei.”

“Un visvairāk sevi sakompromitē (vai atklāj) tie, kas visu savu dzīvi izliek soc tīklos.”

“Tā sanāk laba analogija, ka "Dieva visuredzošā acs" tagad pāriet uz mašīnām. Ja vēl agrāk tiem, kas baidījās no "Dieva visuredzošā acs" varēja būt cerība, ka tomēr Dieva "tur augšā" nav, tad tagad vairs šādas cerības nebūs, jo noslēpt nevarēs neko. Tikai tiesās šeit un tagad sabiedrība un/vai diktatoriskie kontroles mehānismi.”

Vai AI būs kā Dievs, visredzošs?

Lai jautājam šādi tīri tehnisku aspektu plāksnē. Es gribu pievest piemēru un vispirms aplūkot to. Pirms covid19 krīzes es regulāri gāju uz LU Fundamentālo bibliotēku un pētīju Emanuela Grinberga manuskriptu arhīvu, mapi pēc mapes, mapju lielas kaudzes, kuras pasūtījām no Lielvārdes ielas, no reto krājumu bibliotēkas. Viss E.G. korpuss bija ap 40000lpp., kur skaitli norādu pēc Jāņa Dambīša vērtējuma. Šeit bija viss, visi iespējamie E.G. papīri, manuskripti, zīmējumi, viss, viss, fiziski izņemts no atvīknēm no E.G. mājvietas viss. Nu, lūk, šo "visumu" arī pētīju, centos "izmakšķerēt" no tā ko interesantu. Un bija jau arī ko "makšķerēt". Darbojoties ar šo papīru jūkli, man radās doma, vai kādreiz varētu būt tāda iespēja visu šo 40K daudzumu pārskatīt vienā kopumā, kur katrs šobrīd neskaidrais "ķēpājums" uz papīra atrod kopsakaru ar visu pārējo, lai viss rakstītais, zīmētais atklājas kaut kādā pārskatāmā izkārtojumā, kur katra vieta šeit zina, kur tai sakars ar citu vietu, tā, ka mēs pēkšņi skaidri redzam, kā kāda orākula pārskatā, kur ko kādā brīdī Emanuels Grinbergs ir ko darījis. Viņš pats to kā reāls cilvēks nebūtu iespējis, neviens cilvēks to neiespētu, bet kāda ļoti varena mašīna, kompjūteris, to visu "aptvertu" un noliktu kā gatavu produktu, un mēs tajā varētu, jā, varbūt ar kādas ierīces palīdzību, taujāt, uzstādīt jautājumus un iegūt atbildes par visu, kas šajā sistēmā atrodams. Tādas, lūk, domas manā galvā rosījās, manām rokām krāmējoties ar E.G. nesakarīgo papīru jūkli. Nu, lūk, un vai varējām tad, vai es varēju tad, iedomāties, ka šis brīdis nāks tik drīz, un lai arī šobrīd pati šī ierīce, kas to varētu jau realizēt, vēl nepastāv, bet šī ierīce jau top, tā veidojas, tās aprīses mēs skaidri ieraugām, un tas ir Mākslīgais internets, AI, tajā perspektīvē, kādu to redzam šodien.

Nu, lūk, es te piedāvāju apskatīt vienu piemēru, Emanuela Grinberga zinātnisko mantojumu viņa manuskriptu krātuves izskatā. Bet tas jau it kā tāds mazs, pavisam neliels piemērs, lai arī E.G. manuskriptu krātuve satur, pirmkārt, jau manuskriptus daudzās valodās, kas izmētāti juku jukām, kur viens raksts izkaisīts pa visu krātuvi tur nez cik, varbūt pa desmit vietām. Lūk, tādu "mazumiņu" domājam izveidotu pārskatāmā, "sērčablā" veidojumā, bet tad jau domājam tālāk. Domās virzāties tālāk. Ja pieaug AI jaudas, mēs jau vairs netaujāsīm par E.G. mantojumu Lielvārdes ielā, bet jau interesēsīmes par visiem krājumiem šajā krātuvē. Ja esam tikuši galā ar Lielvārdes ielu, bet mūsu AI jauda pieaug, mēs jau skatāties tālāk, vai nepārskatīt jau visas LU bibliotēkas? Bet kāpēc tikai LU? AI apetīte aug. Skatīsim visas bibliotēkas vispār. Tikai Latvijā? Kāpēc ne visā Eiropā? Mums nepietiek jaudas? Kas par niekiem, vēl pusgads, mēnesis, ... utt. utt.

Kā mēs nonākam pie Dieva piesaukuma AI kontekstā?

Es gribētu te piesaukt ētiku. Mācītājs kāpj kancelē, lai draudzi mācītu. Tas gan mans skatījums, es, lai arī bijušais luterāņu mācītājs, negribu citiem mācītājiem pamācīt šeit kaut ko šajā sakarā. Es biju fiziķis un laikam tāds, nelabojams, arī paliku. Bet tomēr spriest par šīm lietām drīkstu. Un, tā, sacīšu, manuprāt mācītājs kāpj, lai draudzi pamācītu. Ko mācīt? Naudu skaitīt jau droši nē. Es sacītu – mācīt, kā dzīvot, kā godīgi dzīvot, kā svētīgi dzīvot. Jā, teoloģija, bet tā pakārtota savam mērķim, mācīt cilvēku būt, jā, būt kādam? Vispār te jau iestarpinās arī paša mācītāja personība, viņa izglītība, viņa atjautība, spējas, arī labestība, utt. utt. Bet vieglāk to visu pateikšu šādi, kā man tas sanāk – mācītājs māca draudzei ētiku. Dievs ir omnipotents, jā, bet kāds man, draudzes loceklis no tā labums? Dievs ir mīlestība, jā, tas jau man nozīmē daudz vairāk. Dievs grib, lai tu būtu krietns cilvēks, jā, tas jau ir kaut kas konkrēts, vērtīgs, vismaz es saviem draudzes locekļiem to mācīju.

Nu, lūk, ētiku ieraudzīsīm arī AI piedāvājumā, ko tas mums var dot, un arī tur tā vai citādi iejauksies un sevi pieteiks. Kā es to iedomājos? Vispirms iedomāsimies mūsdienu sabiedrību, kā tā komunicē šodien?

Satiekas uz ielas un viens otram saka: Čau, vecais, kā iet? Nu, palaikam var gadīties arī tā, bet mēs komunikējam sociālajos tīklos. Bet soctīklos, esam to pamanījuši, ja ko ierakstām, tad tur arī paliek. Jūs sacīsi, var jau izdzēst. Protams jau ka var. Ko Pēteris rakstīja Marijam, viņš kādien izdzēsa, bet soctīkli ir datorsistēmas. Jūs domājat, ka datorsistēmās nepaliek informācija par izdzēsto informāciju? Atklāšu kādiem noslēpumu, ja kāds nezināja. Viss paliek. Viņiem īpaši būtu jāpiepūlas, lai tiešām kaut ko izdzēstu bez palikšanas, bez “kaut kur noglabāšanās”. Vai tas paretam notiek? To gan nezinu, bet tādu situāciju maz, tās ir kādas ekstrā-situācijas. Visumā viss notiek pēc parastas formulas: nekas nezūd, vai, vecmodīgi izsakoties “manuskripti nedeg”.

Vai mūs šis informācijas saglabāšanās aspekts uztrauc? Mani nē. Kāpēc mani neuztrauc? Jo par šīm lietām esmu domājis, un man jau atbilde skaidra. Esmu izvēlējis dzīvot godīgi pēc formulas “Man nav neko ko slēpt”. Bet šij izvēlei jābūt apzinātai. Ja bieži soctīklos savus uzskatus klāstām, mums jāizdara izvēle, vai tiešām nebaidāmies, ka kaut ko pasakām tādu, ka pēc laika mums būs jānožēlo? Cilvēki gan bieži iekaist, dūsmās vai sajūsmā, sevišķi tad, kad steidzas “izkratīt” sirdi soctīklos. Vai visi atceras, ka vārds iefiksēties uz mūžīgiem laikiem? Nu, lūk, vienkāršais ētiskais aspekts. Un te algoritms vienkāršs: Ja esmu izvēlējis dzīvot godīgi, nu, visumā godīgi, jo kādu tur absolūtisma aspektu mēs īsti nepārvaldām šajā ētiskajā kontekstā, bet, teiksim, godīgi, tad arī mana rīcība skaidra. Es drīkstu būt straujš, dažkārt neapdomīgs, dažkārt iekaisošs, īsi sakot, es neuztraucos par savas iespējamās neapdomības sekām, jo mana formula dzīvot godīgi, atklāti mani zināmā mērā pasargā. Neko lielu nesagrēkošu. Kaut arī sīkumos sagrēkot protams varam. Kādu sakaitināt, kādam nepamatoti uzbrist uz ķepas. Un tamlīdzīgi.

Es izvēlos dzīvot atklāti. Jā, šāda izvēle mums ir jau jāpieņem apzināti. Es izvēlos dzīvot atkāti, bet nebūt ne aicinu visus darīt to pašu. Cilvēks pats lai izvēlas. Jo cilvēki dzīvo dažādos apstākļos, kalpo dažādos amatos. Man ir viegli manā izvēlē, esmu pensionārs, kas dara manu šo izvēli daudz vienkāršāku. Kad sāku strādāt pie sava Krievijas Projekta, es apzināti izvēlējos atklātības izvēli savā darbībā. Daudz par to domāju un beidzot nolēmu tā. Tā mans Krievijas Projekts, ko sāku 7 gadus atpakaļ, arī tādā ar šo atklātības zīmogu, kur kādas šī mana projekta dīvainības ir tieši izskaidrojamas, proti, es varu izskaidrot, ar šo atklātības izvēles taktiku un stratēģiju.

Nu, lūk, kāpēc šo visu klāstu par soctīkiem? Jo AI, kādudien, visus tos varēs pārskatīt, un, tāpat kā ar tiem E.G. manuskriptiem, bet tagad jau dažādos soctīkla dalībniekus saklasificēt, “sazīmēt, kas kurš”, utt. Vai esat pamanījuši, ka daudzi cilvēki apzināti neiepinās soctīklos? Viņi apzināti nojauta, ka tiks “izskaitļoti”? Nē, negribas tādus cilvēkus apvainot. Droši vien godīgi cilvēki un viņu izvēle nebija šāda, proti, bailēs no “izskaitļošanas”. Bet viņi nojauta, droši vien pat to nenojaušot. Bet tie neapdomīgie, kas ielaidās spēlēt ar soctīkliem, tie tad būs zaudētāji. Ko varu te minēt vieniem un otriem piemētinājuma vietā. Pirmajiem, uzmanīgajiem, ne jau soctīkli vienīgais rīks, kuru AI izskaitļos. AI izskaitļos visu caur visdažādākajiem informācijas kanāliem, caur visu, ko vien varam iedomāties. Caur visiem sociālajiem kontaktiem, utt utt.

Jā, soctīklos visus tā dalībniekus AI “izskaitļos” vai tam nebūtu problēmas tur kādu “izskaitļot”. Tā mani izskaitļos, cik esmu sarakstījis par Ukrainu, par bandītisko Krieviju. Man no 2014. gada FB droši vien ir vairāki desmiti tūkstoši ierakstu, nu, šo skaitli minu pavisam no galvas. Jo pats to izskaitīt nemāku. Tieši FB, ja cenšos apskatīt iepriekšējos ierakstus, tad tālāk par 2017. gada pavasari netieku. Gribēju apskatīt, kā sākās mans Krievijas Projekts aprīlī, maijā, bet līdz tam netieku. Ja kāds mani nostučis un par mani uzrakstīs: “Nu, tas Zeps tikai izliekas par Ukrainas patriotu, viņš ir Putina aģents.” Tādā gadījumā ko es varētu sacīt? Sacīt, apskatieties kaut vai tikai FB, kur esmu par Ukrainu rakstījis? Nu un tad? Kas var pārbaudīt? Bet drīz vien to AI varēs pajautāt, un tas izdos smalku jo smalku atskaiti, vai Zeps ir krievu

aģents vai nav. Piemēram, cik man ir ierakstu Twitter? Twitter profilā ieraugu, ka man ir 15.4K postējumi. Piecpadsmit tūkstoši! Daudz? Ko tur visu gan neesmu sarakstījis? (Jā, interesanti, vai FB var apskatīt, cik mums katram ir postējumu?) Vai varu to noslēpt? Nu, tagad varu noslēpties aiz daudzuma. Tur pārāk daudz ierakstu, lai kāds to visu izskatītu un uzrakstītu vienkāršu izsmeļošu “donosu”. Bet AI tādu “donosu” varēs izveidot, vienā rāvienā, kā mēs varētum sacīt.

Tātad, skaidrs, AI var mūs izskaitļot, t.i., varēs mūs izskaitļot. Vai tas to darīs? Kam tas vajadzīgs. Bet norādīsim situācijas, kad tas nepieciešams, un droši vien jau tagad tas tiek darīts. Piemēram, notiek tā saucamās “palestīniešu atbalsta” demonstrācijas, kas vienkāršāk sakot ir anticionistiski pasākumi. Kas tos iniciē, organizē pasaulē? Lai politiķi spriedelē, kā tiem tīk. Mana atbilde vienkrāša, - tos organizē un iniciē Krievijas specdienesti. Man mēģinās uzbrukt. Teiksim, no ASV ieradīsies ierēdnis un man uzbrēks: “Trakais Zeps – pierādi to, ka to dara Krievijas specdienesti. Un es izstāstīšu. Nezinu gan, kas to dara, bet, lūgtum, pārbaudiet pēc manas norādītās metodikas. Izskatiet FB postējumus, Twiter postējumus ASV, kur ļaudis tiek organizēti uz demonstrācijām ar attiecīgu tematiku attiecīgajā laika diapazonā, par kuru interesējamies. Tikai, piebildīšu, jums nāksies vēl arī pārbaudīt to personu epastu, kas visbiežāk parādīsies, varbūt ne tik bieži? šajos demonstrāciju organizēšanas pasākumos. Kā tos izskaitļot, kuru epasti jāpārbauda? Jo taču, lai veiktu ielaušanos epastos, vajadzīgas prokuratūru sankcijas. Sarežģīti? Jā, šodien sarežģīti. Lai arī domāju, ka šodien jau līdzīgi pasākumi tiek veikti. Bet kad AI veikspēja būs pietiekami liela? Kā tas notiks? Vienā mirklī, viss atkarīgs, kā noformēsīm prasījumu, uzjautājienu AI, kas mūs te interesēs šajā sakarā. Bet, domājams, drošības dienestos strādā pietiekami cilvēki, kuru profesionālajos pienākumos ietilpst prasme tādu uzjautājienu veikšanai. Un vienā mirklī izmeklēšanas darbiniekiem uz galdiem mums būs konkrēto personu personālie dati, kas ir šo operāciju, proti, palestīnisko demonstrāciju noorganizējuši. Tikai pie šī paša arī, pie viena, jāpievieno to personu sarakstu, kas to organizējuši no Krievijas specdienestu puses, ja mans uzstādījums, ka visa tā pamatā jābūt Krievijas specdienestiem, izrādītos patiesība. Redziet, cik tas viss vienkārši. Cik tas viss būs vienkārši, kad AI to tik veikli spēs. Jā, šodien te jāpieliek vēl zināmas pūles, lai to veiktu ar tiem pieticīgajiem resursiem, kas ir šodien.

Tālāk jautāsim, ko sākām jautāt raksta virsrakstā. Vai būt godīgam izdevīgi? Nu, lūk, ja esam bijuši sociāli aktīvi un mūsu soctīkli pilni ar mūsu postējumiem, tad mums vienīgais glābiņš, lai izvairītos no mūsu “izskaitļošanas” ar mums nelabvēlīgu iznākumu būs tikai tiem, kas būs bijuši pietiekami godīgi. Neskatīsim, kādi būs likumi, kas operēs ar šo AI “izskaitļoto” informāciju. Skatīsim to tikai teoloģiskajā skatījumā, kur AI tagad ir tā mašīniskā funkcija, kas operēs Dieva vietā. Ja agrāk mācītājs kratīja pirkstu “grēcinieka” virzienā ar vārdiem “Sargies no Dieva, kas to visu redz”, tad tagad AI ir tā mašīna, kas mūs no visām pusēm ir apskatījusi. Un ja agrāk grēcinieks pēc savas dievbijāšanas apziņas tiešām bijājās, ka taču tas tur debesīs visu to redzējis, ko es te sadarīju, un kā nu tikšu ar visu to galā, sūdzēšu priesterim, ko gan citu, tad tagad šo funkcionalitāti veiks AI un neatkarīgi no likumu izkārtojumā atkarīgi, ko mašīna darīs, kas izskaitļos mūsu grēkus, bet es taču, grēcinieks, zinu, ka mašīna izsaitļos, jo es noteikti atstāju pēdas, kuras pats māku “izskaitļot” tātad AI tās izskaitļos 100 procentīgi, un tad es tāpat, bet ne dievbijības dzīts, bet AI veikspējas apzinātpējīgais, saku un brēcu “Ko lai gēcinieks nu daru?”

Jā, ko mums nākotne nesīs, ja interesējamies teoloģiskajā aspektā, kā dievapziņa veidoja mūsu pilsonisko sabiedrību, kā korigēja tās, morāli vai ētiku? Vai kas mainīsies? Vajadzētu gan mainīties. Jo, tam personu pulciņam, kas ietekmējās no tīri morāliem ētiskiem apsvērumiem pievienosies vēl vienkāršie kalkuletāji, kas itin labi apzināsies, ka neko nevarēs izdarīt, lai netiktu izskaitļoti. Ko noziedznieki darīs, lai noslēptu pēdas? Nu labi, to atstāsim jau citam diskusiju līmenim, te centīsimies savākties domās par

tiem nonākt teroristu rokās. Bet, lūk, te pieminētie draudi, ka AI var nonākt jau esošo teroristu, krievijas, rokās, vai tas nebūs nesalīdzināmi lielāks risks? Mums par to jārunā jo skaļi. Lai arī tieši mēs ieteikmēt ASV nevaram, mēs varam runāt un runāt, lai mūsu runāto sadzird un runā tālāk citi, līdz tomēr šis sacītais un tamlīdzīgais nonāk līdz tiem, kas spējīgi ietekmēt kaut ko pasaulē.